

REVISTA
e TV 40
LUCIFERUL

REVISTA LITERARĂ

BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉG
1903 FEB. 6
ÉRKEZETT

Geoz.
556.

Apare în 1 și 15 a fiecărei luni.
Prețul unui exemplar 40 bani.

UN RAPSOD.

Era prin 1896. Dl *Aurel Ciato*, unul dintre tinerii întemnițați la Seghedin, scoate un volum de versuri. În „Teleful Român” se face o recenziune mai pe larg. Dacă îmi aduc aminte dl *Il. Chendi*, scriitorul acelei recenziuni, își exprimă mirarea, că tinărul poet, care a stat sub impresia luptelor politice ale poporului român din Ungaria, în ultimul deceniu al secolului al XIX, nu s'a inspirat în nici o poezie de aceste momente.

Constatarea aceasta o estinde asupra tuturor poezilor tineri de pe atunci. Nimic nu avem întrupat în forme estetice, din marile evenimente dela 1892 încoace. Poezii au rămas reci, sbuciumările neamului nu i-au încălzit...

Nu așa sunt cântăreții poporului. Ei cântă durerile și necazurile neamului, cântă tot ce e în legătură cu inima lor caldă și pururi impresionabilă.

Dovadă: *Badea Onu Petruța* din *Ciufud* (lângă Blaș.) Român din creștet până în tâlpi, ziler analfabet, la vârsta de 60 ani.

L'am cunoscut la câmp. Dând din sapă, doinia, de par'că ți-să rupea inima.

M'am apropiat de dânsul: De unde-ai învățat bade să cânti așa frumos?

— De unde Domnule, eacă din capu meu! Ți-aș povesti un an de zile, și tot n'aș isprăvi câte știu“.

L'am chemat la Blaș, să-mi mai spuie din cele cântece și-a venit bătrânul. Il cunoaște tot satul pe „tetea Onu“. Nu e șezătoare și adunare de tineret, unde să nu fie și cântărețul Onu.

E duios, dulceag la glas. A început să-mi reciteze o mulțime de doine, mi-a povestit în versuri întâmplările din 48 răsboiul din 66 și toate întâmplările mai de seamă, cari s'au desfășurat în Blaș, în timpul din urmă.

Eată cum ne cânta, punerea steagului tricolor pe peatra libertății:

Frunză verde de pe baltă
Cine-o pus steagu pe peatră,
Cât steagu l'a ridicat
Școalele în Blaș s'o 'ncuiat.
Foaie verde de pe mac
Steagu l'o pus un diac,
Pe diac l'o întrebat,
Că cine l'o fi învățat,
Ia acuma și de-odată
Să puie steagu pe peatră?
Ministeriu¹ ni-o trimes
Ia două tisturi² pe-ales,

¹ De la minister a fost trimis consilierul Bouer să făcă cercetare.

² magistrați.

Ele să vălătuiască ¹
 Și să stee cu gura.
 Că cine-o făcut asta,
 La diac i-o pöruncit,
 El înainte-o venit
 Și pe el l'o întrebat,
 Că cine l'o învățat
 Să-l ridice dintr'odată
 Să puie steagu pe peatră?
 Pe mină nu m'o învățat nime
 Eu singur dintr'a mea sine.
 Că zău cu cât am umblat,
 Zece școli am învățat.
 Și-am văzut steag ridicat,
 Și-acuma m'o bătut firea,
 Ca să-l ridic și aicea.

Steagule, frumosule,
 Pentru-ce te-am ridicat
 O să umblu rob legat
 Ca un cal împiedecat,
 Da tisturile ziceau:
 «Frunză verde de pe spine
 Spune drept măi copile,
 C'apoi nu te leagă nime».

Frunză verde tulipan,
 Doar' te-o învățat Moldovan ²
 Foaie verde doi bănuți
 Moldovan Moldovănuț?
 Vezi ăla a fost băiat
 C'o pus noaptea steagu 'n brad ³
 Foaie verde trei masline,
 S'o dus să nu-l vază nime.
 Bate vântu mișcă via
 Ș'o trecut în România
 Foaie verde ca gutuia
 Ficioru popii din Buia ⁴

Intâmplarea cu punerea steagului pe
 peatra libertății s'a repețit de multe-orî.
 Punerea steagului în brad a fost în 1886
 sub directoratul dluî Moldovan.

Eată un alt eveniment politic cântat

¹ ungurism : (vallatni) a știrici.

² I. M. Moldovan, actualul preposit, pe atunci
 era director gimnasial.

³ În curtea gimnasiunii pe la 1886 era înfipt un
 brod crengos, pe care să suiau băieții. În vârful acestui
 brad s'a pus steagul.

⁴ Diacu — studentul — care a pus steagul să
 chema Pantea — trăește și azi ca locotenent în armata
 română.

de badea *Onu*: arestarea Drului *Lucaci*,
 o pregnantă dovadă a însuflețirii ce
 poartă poporul nostru pentru luptă-
 torii săi:

În oraș la Segedin,
 Frunză verde din doi maci,
 Unde-o fost închis Lucaci,
 Foaie verde tulipan și cu Raț și Coroian,
 Da Lucaci din grai grăia :
 «Eu dela nime noi bea,
 Nici n'oi bea, nici n'oi mânca,
 Pân' mi-o veni nevasta
 Că pe mină m'or otrăvi
 Dușmanii și uncurii.
 Cu otravă, din Dumbravă,
 Cu măr roșu de hârtie,
 Capu meu să nu mai fie,
 Al lui Lucaci Vasilie».
 Nevasta din graiu grăia :
 — «Măi — Lucaciu — măi Vasilie
 Lasă-te și nu mai scrie
 Pe-o coală rea de hârtie
 Cu peană și cu cerneală
 Și trimești gazete 'n țeară
 Că pe tină te 'ncuie 'n vară».
 Da Lucaciu din graiu grăia :
 «O iubita mea muere
 Poale lungi și iie scurtă
 Muere nepricepută.
 Ce ai tu de-a mă 'nfrunta
 N'ai ce bea, n'ai ce mânca
 Al meu suflet pătimească
 Pentru nația românească».
 «Advocate Coroian
 Hai, cu mine de-i veni
 Până 'n ușa temniții
 Iar la domni ce-i de sfat
 Să ved, de ce-s judecat.
 Foaie verde lemn crescut
 Nici unu nu m'o ținut.»
 Și s'o pus vara la soare
 Și el ni-o scris o scrisoare
 Cu degetele dela picioare.
 Frunză verde mândră ești
 Și-o trimese-o 'n București.
 Când scrisoarea mi-a ajuns
 Foaie verde și aleasă
 Boierii mânca la masă
 Ba mânca și nu mânca.
 Lingurile le țipa

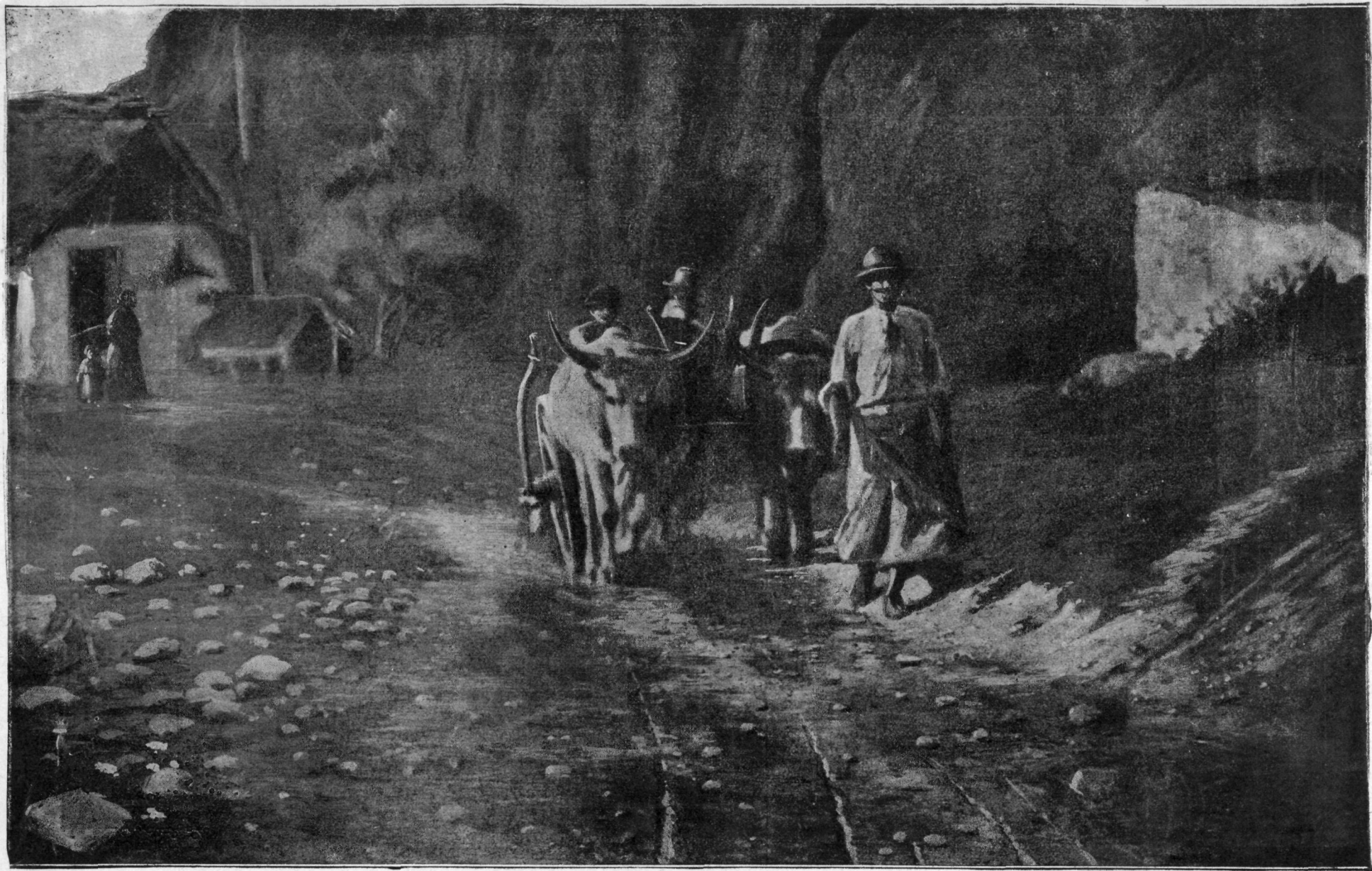
Și 'n scrisoare să uita.
 Laolaltă s'aduna
 S'apoi banii-și arunca
 Să-și plătească robia.
 Dacă banii i-au sosit
 Dlu' n'o vrut a-î da
 Ca să-și plinească robia.
 «Aî domnilor, domni de sfat
 Sau precum m'ați judecat.
 Foică ca iarba
 Eu bani n'am de unde da,
 Făr' împlinesc robia
 Stau pe cât m'ați judecat,
 Că-'n temniță m'ați băgat
 Rob tinăr nevinovat.
 Da scrieți numai cu dreapta
 Și-mi arătați mie fapta
 Eu pentru-ce să robesc
 Că mă duc mă pregătesc.
 Asta se poate să fie
 De m'ați băgat la robie
 Nu m'ați băgat în domnie
 Bine că eu tot robesc
 Dar mi voia să trăesc».
 Și iar ei l'au slobozit
 Nicî anul nu s'a 'mplinit
 Și Lucaci la Blaj a venit
 Cu muerea și cu fata
 Tot în stânga și în dreapta.
 Când la stație-ajungea
 Înainte nu-î eșia,
 Frunză verde două fragi
 Nicî un canonic din Blaj.
 Dacă 'n Blaj că mi-a sosit
 La Măria-Sa o venit,
 Foică doi bănuși
 La domnu Moldovănușiu.
 Cu gura a cuvântat:
 — «Eu de patru ori legat
 Și eu nu m'am spăriat

D-voastră v'ați îngrozit
 Și nainte nu mi-ați eșit».
 — «Vaî noi de ț'am fi eșit
 Pricina s'ar fi făcut
 Amar de faptele mele,
 Vezî că legile sunt grele».
 Solgăbirău o pornit
 Și cu Mezei s'a 'ntêlnit.
 «Une meri Mezei acuma
 Nu ție frică că te-oî lega?»
 «Acolo e treaba ta».
 «Dă la stație la Blaj
 Că vine-un domn tineraș».
 »Da 'ntoarnă-te înderept
 Că pe tine te-oî lega.
 Acolo e treaba ta».
 Și da-'n Blaj, că mi-a tunat
 La hotel că mi-o întrat
 Și-o venit oameni din sat
 Și Lucaciu bere le-a dat.
 Nu șezu, s'a dus de loc
 Pân', la carul cel de foc.
 Și pe car că să punea
 Cu fata și cu muerea
 Că bagsamă așa i-a fost puterea.
 Popoarele au auzit
 Și înainte i-au eșit
 Popoarele 'n loc au stat
 Și tot vivat au strigat.
 Frunză verde din grădină
 Ungurii le-au băgat vină.
 Foaie verde lemn crescut
 Că ce crîmțită-o făcut
 Foaie verde lemn ticlos
 C'a zis că-I un mincinos;
 Busuioc verde din sat
 Și s'a dus și ne-a lăsat,
 S'a dus ș'a trecut vama,
 Și-acum nu ni de-a veni
 Să ne poată descâlci.

Blaș.

G. P.

După seceriș.

CANTORUL CIMPOI.

Bine c'avem popă vrednic,
Dar cu strana-î rëu de noi,
Cât e lumea n'avem cantor
Cum era nenea Cimpoi.

— Aşa-î poreclise satul
Bogăția lui de glas,
Minunat și dulce Doamne
Când o aducea pe nas... —

Maî de mult la Bobotează
Suiam satele la grui,
Nu de Iordanul popii
Cât de Iordanul lui...

Spun c'un Domn îl auzise
Domnulea — da cum se cade,
Și nu-l maî slăbea din gură:
„Să maî cânti odată bade!“

— Facem Domnule — (Posnașu!)
Și tușea și 'ncepea eară,
Nime 'n lume n'avea frică,
Că dă satu de ocară.

— Poi așa a fost odată,
Ca 'n poveste 'n sat la noi,
Când era încă 'n putere,
Și ținea strana Cimpoi.

Azi e rëu de strana noastră
Da de cantor și maî rëu,
Cum e azi și-ar face milă
De l'ar lua Dumnezeu...

Că l'a 'mbătrânit năcazul
De când i-a murit muierea,
Dumnezeu i-a luat glasul,
Domniî i-au vëndut averea...

Astăzi doarme unde poate,
N'are casă, n'are șură, —
I le-a dus pe toate darea
Și-un fecior la 'nvătătură.

Octavian.

NOOGRAPH.

De câte-ori priviam din stalul meu de pe etajul al doilea la lumea ce mișuna în parterul teatrului, involuntar îmi venia în minte o idee din Guy de Maupassant. Oare ce ar fi, dacă așa de-odată, ai putea desface căpăținele oamenilor, cum ridică capacul de pe o farfurie, și să cetești în mintea lor, cum ai citi într-o carte deschisă, bună-oară? Ce interesantă lectură ai avea, mult mai interesantă, decât cea mai genială piesă dramatică! A, mutrele aceste zimbitoare și frezate, cum ar părea de mic și de ridicole în adevărata lor lumină. Ți-ar părea niște cavaleri din evul mediu desbrăcați de armura lor de fier, piperniciți și sgrebuliți — niște fluturi despoiași de falsă pudră aurie, ce le împodobia aripile. Ai afla atunci în căpățina vre-unui mare bărbat de stat idei egoiste, în căpățina cutărei frumoase istorisirii de Prévost, în ceea a unui tată de familie — amărăciune, în ceea a unui bacfiș sglobiu... cine știe ce. M'am gândit atunci, oare n'o să ajungem cu civilizația noastră, să aflăm în sfârșit un aparat, cu ajutorul căruia, să cetim gândul semenilor nostri. Dacă avem fonograf, telegraf, grafon, kinematograf, de ce să nu avem și un *noograph*?

Ce fericire ar fi pentru omenime o astfel de invenție genială!

Cât de tare s'ar reduce prin asta nesfârșita serie de nenorociri, ce isvorește numai și numai din falșitatea oamenilor? N'ar mai exista atunci prietini falși; ar fi de-ajuns o clipă să mă conving despre sinceritatea lor. În cealaltă clipă i-aș zice «dragul meu, merci de prietenie, dar n'am nevoie de ea». Cel îndrăgit n'ar avea de-aci încolo de-aș munci gândul cu sinceritatea femeii — în o clipă i-ar ceti gândul ce până acum ea îl știe ascunde cu atâta artă și i-ar trece de dragoste înainte de a zidi, în naivitatea lui, castele aeriene... Ear frumoașele, cari nu știau până acum, dacă primirile înflăcărâte le sună lor sau numai *zestrel* — vor afla la moment, care inimă bate numai pentru ele și nu se vor espune, a fi, ca până acum, marfă de târg... Apoi cei geloși, Doamne ce mai noroc pe capul lor! Câte scene superflue se vor omite de aci încolo, câte scene nenorocite, cari adese-ori, fără nici o basă reală, înstrăinează atâtea inimi, cari se iubesc de altcum cu toată căldura! Și, la tribunale, cât de mult se vor reduce procedurile nesfârșit de lungi! Nu va mai fi necesar nici presidentul, nici apărătorul, nici seria nesfârșit de lungă a martorilor. Noographul se va pune în praxă, și un băiat de șapte ani va spune mai competent, decât întreg aparatul judical de astăzi, dacă acuzatul e vinovat, ori ba. Ce vieață are

să fie atunci! Incetul cu incetul, oamenii se vor desbăra de minciuni, caracterele slabe vor dispărea, și fericitul inventator se va putea felicita, că a dat în sfârșit lumii singura posibilitate a unei vieți cu adevărat fericite. La o parte minciuni, și spoeli netrebnice — vie împărăția ta, slăvite și atot-puternice *Adevăr!*

Așa raționam în primele clipe de entuziasm. Și totuș, când m'am pus să prelucru ideea ce mă frământa, am ajuns cu totul la alt rezultat. Să vedem.

I.

Când prietenul meu Cosinus, intră în camera mea de culcare, am rămas frapat.

— D'a ce-î, de tu nu dormi încă pe vremea asta? Earăș vr'o idee...

— O idee, dragul meu, dar știi genială...

Se preumbla agitat dintr'un colț în celalalt, ridea și gesticula singur, ca un nebun.

Nu cumva vii dela vr'un chef național, după obicei?...

Și el tot nu-mi răspundea, ci ridea într'una, repetând «Am aflat... am aflat»...

— Ci spunè odată, pentru Dumnezeu, ce ai aflat?

El se duse la ușă, întoarse misterios de douè-ori cheia în broască, și scoase din buzunar un obiect, cu multă precauțiune.

Involuntar îmi scapă un zimbet: știeam, că iarăși va fi ceva invenție, cu de carî prietenul meu mă surprindea atât de des.

Incepu să-mi vorbească cu patimă.

— Vezi, mă, așa-î noograph-ul, despre care peste o săptămână va vorbi toată lumea.

— Ce-î?

— Un aparat cu ajutorul căruia cetești cu siguranță gândurile altuia.

Mă uitam la el speriat, nu cumva înebunise?

Incepu să-mi esplice cu deamănuntul construcția aparatului, lucru din care eu nu pricepeam nimic.

— Totul e vibraire... sunetul... lumina — totul... Gândirea e vibrarea creierilor... Deci dacă e cu puțință să redăm sunetul prin fonograf... putem reda și gândul, care de asemenea e vibraire... lamelă... șurubul *a*, curent electric... șurubul *b*...

Căscam ochi mari să nu adorm, fără a înțelege o vorbă măcar din esplicația febrilă a prietenului meu.

— Vezi, mă, reluă el cu glas mai înalt, observând că ațipisem, vezi tu cât de clare sunt toate. Aparatul e mic, îl poți purta în buzunar, și îndată ce apeși de șurubul *b* — presupunând, că ești destul de aproape de per-

soana cu care vorbești, încât curentul electric să poată avea efect — afli tot ce cugetă, dar absolut tot...

Mă uitam, zăpăcit de somn, la prietenul meu și abia îmi puteam stăpâni risul.

— Rizi? Ei bine, să facem o încercare, eu îți voi spune ce cugești tu acum.

Își luă aparatul în mână — și după un moment îmi zise:

— Tu cugești acum, că sunt un dobitoc... Izbucni în ris.

— Bine, dragul meu, asta o puteai afla și fără șuruburile tale...

— Bine, cugetă la altceva.

În momentul următor îmi spuse:

— Te-ai cugetat, că de ce nu merg odată, ca să poți dormi...

— Ei, asta încă o puteai ști.

— Bine; cugetă-te, dar la ceva indiferent.

După câteva momente îmi spuse cu o voce solemnă:

— Te-ai cugetat, că oare ce visează iubita ta acum.

Incepeam a mă nedumiri; omul ăsta, poate să aibă dreptate. Mai facem o încercare, să cuget la ceva absolut indiferent.

— Te-ai cugetat la moartea lui Caesar.

Încă o încercare.

— Te-ai cugetat la opera lui Cicero «Tusculanae disputationes.»

Îmi sări somnul cu desevîrșire; îi sării în gât și-l sărutai cu frenezie: «Cosinus, dragă, tu ești cel mai genial inventator din lume, te felicitez!»

El îmi strinse mâna cu căldură, și, la rugarea mea, îmi lăsă aparatul să-l uez în ziua următoare...

Dimineața când intră servitorul să-mi curețe ghețele, îl surprind:

— Da ce-i, Ioane, gândești că nu știu, că mi-ai umblat la tutun?

— Mă rog... eu... Să mă bată D-zeu...

— Nu te jura — acum te cugești: numai să nu știe Domnu, că am umblat și la dulapul cu vinul. Și asta o știu!

Rideam de zăpăciala lui, spunându-i rînd pe rînd, gândurile.

O, Cosinus, tu ești un geniu!

Es la stradă. Mă întâlnesc cu prietenul meu cel mai bun. Mi-e așa de drag, prietenul ăsta, încât uitai cu totul de noographul meu. Chiar aveam de gând să-i descopăr și lui invenția, când îmi vine în minte, să fac și cu el o încercare. Apăs șurubul... Și fruntea mi-să posomorește... mă uit mirat la el. Noograph-ul îmi tălmăcia de-a 'ndoasele vorbele lui cele prietenești. Și eu, nenorocitul, care mi-aș fi pus, în ori-ce moment, mâna în foc pentru dînsul... zimbeam abătut; cum să înșeală oamenii! El mă privi bănuitor, pe urmă îmi spuse:

— Ce-I cu tine, ești așa de palid?

— Nimic...

Ne despărțirăm.

Intru la o cafenea, să iau dejunul.

— A, servus, demult te caut să te felicitez.

Era unul din prietenii mei, la a cărui opinie țineam mult.

— Știi, de mult n'ai scris așa draguț ca ieri. Cu ce plăcere ți-am cetit nuvela. Altădată aș fi ascultat nebănuitor, vorbele lui, acum, că aveam la mine noographul, apăs șurubul...

Și în vreme-ce el urma înainte cu laudele, sângele mi-să urcă de-odată în față, și nu mai mă pot stăpâni.

— Știi ce, nu-mi plac mofturile astea! De ce nu ești sincer?

— Cum? Ce zici?

— Să fi sincer. Tu acum te gândești: omul ăsta, sêracu, nu mai e în stare să producă nimic, cum a fost și articolul de ieri... sub toată critica.

El rămase încremenit.

— Acum te gândești: oare cum mi-a nimerit așa de-adreptul gândul. Vezi, nu mă superam de o critică cât de aspră, dacă era sincer, dar așa... te-am salutat.

El dă să mă oprească:

— Pardon... să ne înțelegem...

Eu plec fără a-l mai învrednici de o privire măcar.

Și, cum treceam nervos pe stradă, la exasperare, îmi venea să le strig în gura mare «Ce îmi faceți așa ochi dulci, ticăloșilor, vă știu eu ce plătiți!... m'am săturat»...

Intru la birou, și-mi vine să-i pălmuesc pe toți subalternii. A, ramoliții ăștia, cari mi-să complimentează așa de umiliți, cum mă disprețuesc în gândul lor... las că vă învăț eu...

Și așa mi-a trecut toată ziua. Îmi venia să-mi smulg pèrul, cum am putut fi așa de prost, cum n'am observat eu, până acum, cu ce lume ticăloasă am a face?

Seara am plecat la — ea. Ingerul dulce, care singură poate să-mi fie credincioasă, singurul suflet curat, în lumea aceasta de mișei. Ce drag îmi era, cât de fericit voiu trăi eu, când ea-mi va fi nevastă... Și, mai mult ca ori-când, îmi veni hotărîrea să mă însor. În sfîrșit, ce aveam să mă supăr, de egoismul altora. E doar natural, ca fie-care să se gândaască mai întâiu la sine. Dar ea, ingerul meu de pază, ea nu e ca ei, ea e a mea, numa a mea...

Cum mi-a sărit în gât, și cât de iute am uitat lângă ea totul. Mamă-sa ne privia cu drag... Și-atunci, în clipa aceea blăstemată, or fericită? — Mefisto mi-a adus aminte de noograph.

Apăs șurubul...

Ochii mi-să împăingină... îmi veni leșin.

— Spune, Nino dragă, la cine te gândești tu acum?...

Și ea, îmi mângâie fruntea cu mâna ei delicată...

— La cine m'aș putea gândi? Vrei de-clarată?

Eu îi resping mâna, supărat.

— Spune drept.

— Ce-i cu tine dragă, glumești?

— Nu glumesc... tu te gândești acum la altul, și, în gândul tău, faci comparație între el și mine.

— Dragă, mă superi cu astfel de fleacuri...

— ...și afli, că eu îi sunt inferior ca persoană, dar superior ca parte...

Ea rise și îmi strânse mâinile, ear ochii ei mă priviau atât de înduioșători, încât altă dată aș fi capitulat. Acum însă trebuia să urmez până în capăt.

O resping ușor:

— Și acum te cugeți, dacă ai putea tu ceti cugetele, ai fi cetit demult, că nu te-am iubit nici-odată. Așa-i?...

Ea începu să plângă, în vreme ce noograph-ul îmi tălmăcea fidel gândul ei: «știu că numai glumește, de-ar ști, dobitocul, că nu se înșală»... și ridea înfundat sub batistă.

Mi-am luat pălăria și am eșit ca sărit din minți, hotărît să nu-i mai calc pragul.

Ajuns acasă, scot aparatul și-l isbesc de padiment, de-i săriră șuruburile în toate părțile.

Târziu, când m'am mai liniștit puțin, mă pomenesc cu prietenul Cosinus.

— Ei?

— Să fi al dracului cu invenție cu tot.

El se uita mirat la mine. Și abia într'un târziu, după al doilea ceai, când eram pe deplin calmat, îi spun cu oare-care resignare:

— Prietine dragă, invenția ta e o nenorocire. Pentru ce să scoți omenimea din calea ei obișnuită: *mundus vult decipi*. De ce se-i desbari, de minciunile, cari îi costă așa de puțin, și cari îi fac așa de fericiți. Lasă-i să

să înșele. De ce să pretinzi în adîncul inimii lor, când fiecare e pentru sine o lume osebită? Ascultă cuvintele lingușitoare, dar nu le crede, lasă femeia să-ți mângâie fruntea, dar nu-i crede nici ei, nici nu cerca să o cunoști pe deplin...

E mai bine să cunoști numai suprafața în toțde-auna clară și liniștită. Căci a cunoaște pe oameni cu adevărat — e nefericire...

II.

Până aici povestea.

Acum e altă țesă, care m'a îndemnat să o dau în vileag.

Povestea de mai sus e originală și plagiată în aceeaș vreme. Și uite cum.

Am lucrat-o înainte de asta cu patru ani, și înainte cu trei ani am împărtășit-o verbal unui prieten.

După un an dela împărtășirea, ce am făcut-o prietenului meu, cetesc într'un calendar unguresc, cu semnatura unui distins scriitor ungur, o nuvelă, ce sămăna mult cu cea de mai sus. Un arab învățat află un elixir, cu ajutorul căruia puteai ceti gândul altora, și pe urmă, ajunge la convicția, că totuș e mai bine, să nu cunoști gândul altora.

Am rămas surprins. Ii arēt prietenului meu calendarul — începe a ride.

Dacă voi publica acum schița mea, cine îmi va crede, că eu am scris-o, când comparația cu scriitorul din chestie, ar fi, la tot cazul, în defavorul meu?

Și dacă totuș m'am hotărît să o public, o fac pentru ca cetitorul să mediteze asupra tezei, cu care m'am ocupat și eu: e oare cu puțință ca doi oameni să scrie ceva absolut identic ca *idee*, fără ca unul din ei să fie plagiator?

Nu mă supăr, dacă din o sută de cetitori, nouăzeci-și-nouă mă vor timbra de plagiator ordinar și unul, unul singur va zice: «da, e cu puțință.»

Simin.

PE GÂNDURÎ...

I.

Trecut-au anii, sfărmași în zile mărunțele
 Și Vremea-Doamna, salbă și-a făcut din ele.
 Atâta sfânt noroc și-atâta poezie
 S'a potopit cu ei în neagra vecinicie, —
 În cât gândindu-mă la zilele acele
 Când mai credeam în visuri, și mă'ndrăgiam de stele,
 Nu-mi vine nici s'o cred, zicându-mi: cine știe
 N'a fost un vis? avut-am eu copilărie?

Mă așez îngândurat, cu coatele pe masă.
 Să stinge lumina 'ncet, și-i rece 'n casă;
 Ciasornicul își mână cadențele grăbite;
 Tot măcina la ciasuri, clipite de clipite,
 Și Vremea le înșiră pe fire de mătăasă. —
 Atuncea mă cuprinde o vraje ne 'nțeleasă, —
 Un dor, — o presimțire, o lume de ispite
 Imi adâncește gândul prin vremi înegurite.

Mă ved copil de-odață. La margine de riu
 Imi adâncesc privirea în valul argințiu.
 Privind în unda lină, mă ia un tainic dor,
 Ca să-mi ceteșc din ape ascunsul viitor. . .
 Incet se scurge apa; — se pierde în pustiu
 Că din pustiu răsare. — Iar lanul auriu
 Iși leagă frunzișul, — și-mi spune glasul lor
 «Ca valurile-i omul; — copil neștiutor!»

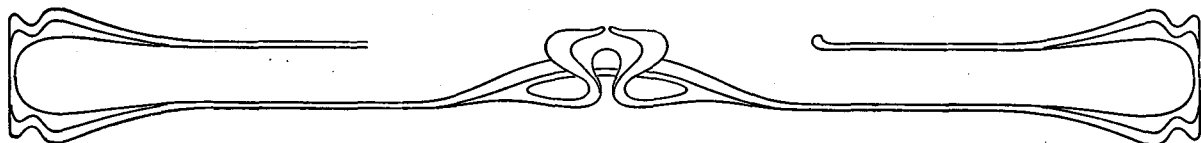
Mă ved apoi ca june, bătând din sêri în sêri
 Aceleași mândre drumuri, — a dragostii cărări...
 Frumoasă era Sanda, părea ruptă din soare,
 Și mi-a vrăjit vieața, privirea-i visătoare
 Rămas apoi în suflet cu-a dragostii muștrări
 Cercam rostul iubirii în ceața negrei sări.
 «Băete, — mi-a zis ceața, — iubirea-i trecătoare
 Ca frunzele din lanuri, ca apa călătoare!»...

II.

Azi nu mai am nici daruri, nici visuri nu mai am...
 S'au dus acele timpuri pe când mă îdrăgeam
 În stele și în valuri. Simțirile-mi sunt reci; —
 Azi gloria, — iubirea, imi par de tot prea seci
 Incât crezând în ele, dorința să mai am.
 Că sfărmași în zile se strecură an de an; —
 Cu anii împreună și tu omule treci
 Ca vântul peste neaua cernută pe poteci!

.. Cum stau așa la masă, pe coate răzimat,
 'Mă 'ntreb: trăit-am oare, sau numai am visat?...
 Iar' de-am trăit, avut-a vre-un înțeles să fiu,
 Să pribegesc o viață, — fără de căpătâiu?...
 — Ca vântul trecătoare viața ni s'a dat; —
 Mereu acelaș cântec, de-apururi repetat. . .
 O negură-i viața! — De ce trăiesc pustiu,
 Când nu știu nici de unde-s, — nici unde merg
 [nu știu!

V. E. Moldovan.

LUPTA ZADARNICE.

Ioan I. Lăpădatu.

Veacul trecut, zis și al luminilor, a fost teatrul celor mai desnădăduite lupte, ce s'au purtat vre-odată pentru răsturnarea ordinii sociale moderne. S'au întrebuitat toate mijloacele posibile, pe cari mintea omenească — în marginile celor mai liberale legi le-a putut născoci și totuși, totul a fost în zadar. În zadar au fost sacrificiile celor mai fenomenali oratori și agitatori socialiști, în zadar mișcările și învâlmășagul proletarilor lumii, în zadar revoltele și grevele înspăimântătoare, în zadar pornirile

răsvrătitoare și sângele vărsat în revoluții — în zadar totul, căci lumea a rămas cum este, bag-samă să se dovedească atotputernicia legilor nestrămutate ale firei. Mâna și mintea omenească n'a putut mișca nimic, dar absolut nimic din organismul social al lumii, organism născut, crescut și ajuns la o măiestrie de regulată complicație, pe baza celor mai firești și mai desevârșite legi dumnezeiești.

Noi, azi, abia vom putea înțelege niște desnădăduite lupte a unor oameni și mai

desnădăjduiți. Timpul nostru nu mai are pe un Blanc, pe un Lassalle ori pe un Marx și nici pe un Mazzini, pe un Blanqui ori pe un Bakunin și noi nu ne mai găsim în neplăcuta situațiune de-a trebui să ne mărturisim socialiști și de-a nu ne mai închina lui Dzeu, ca să însemnăm oameni culți. Noi, azi, abia dacă vedem ori auzim de vre-o demonstrație socialistă mai însemnată, de vre-o zi de revoltă a nefericiților fără de căpătueală ori de vre-un discurs mai nechibzuit al cutăruți sau cutăruți socialist — democrat — și altceva nimic.

E o credință generală în zilele noastre, că divergențele de naționalitate, religione, confesiune etc. sunt cu mult prea tari, de cât să poată fi subordonate ideilor cosmopolite, e o credință desăvârșită, că societatea omenască nu va putea fi reorganizată în mod artificial și în contra legilor firei; e o credință comună, că relele și neajunsurile, dacă ele există, trebuesc îndreptate și lecuite în cadrele actualei organizațiuni; că — în fine — lumea va rămânea cum este, cum trebuie să fie.

Da, lumea a rămas și va rămânea cum este și cu toate aceste eu viu să reamintesc de lupte și încă de lupte zadarnice. Zadarnică muncă ași crede-o, dacă n'ași nădăjdui că și aceste zadarnice lupte vor procura poate ceva interes și învățătură, ori cel puțin, ne vor escita milă și compătimire pentru nește oameni, cari au luptat, zice-se, pentru fericirea semenilor lor, dar cari — poate aci s'ar potrivi mai nimerit zisa poetului — au vînat tința ne-bună și-au visat o altă lume p'astă lume de noroiu.

Cum s'au născut, cum s'au dezvoltat, cum s'au purtat și cum s'au sfîrșit luptele în contra ordinii sociale vor fi întrebările, cari ne vor preocupa în tractatul acesta.

Socialismul, ideea ca atare datează din cele mai îndepărtate timpuri. Ea a început însă a fi agitată și a forma obiect de propagandă și de luptă numai în secolul trecut și cu deosebire în jumătatea a doua a acestuia. În acest secol situațiunea morală și materială a claselor muncitoare devine din ce în ce mai grea și mai insuportabilă, în vreme ce situațiunea întreprinzătorilor și capitaliștilor din ce în ce mai puternică și mai comodă în stăpînire. Această diferență între aceste două clase sociale, diferență, care mai târziu a degenerat în lupte înfricoșate, a fost provocată de două împrejurări caracteristice și anume de invențiunile pe terenul industrial și de divisiunea muncii. E știut, că cele mai multe invențiuni pe terenul industrial s'au făcut pe la finea secolului al XVIII-lea, când puterea aborului pune în mișcare tot felul de motoare și mașini: Divisiunea muncii, care și până atunci ajunsese la un stadiu destul de însemnat, s'au continuat prin întrebuițarea de mașini, pe o scară și

mai estinsă. Aceste două circumstanțe determinară un mod definitiv spre rău soarta claselor muncitoare.

Pe de-o parte prin întrebuițarea de motoare și mașini un considerabil număr de brațe muncitoare fură înlocuite cu puteri mecanice și astfel puse în disponibilitate. Mii și mii de brațe de-odată s'au văd lipsite de lucru și odată cu asta și de hrana vieții. — Divisiunea muncii, pe de altă parte, înlesnește și ușurează greutatea ocupațiunilor așa că la aceste puteau fi aplicate și puterile gingașe ale femeilor și brațele crude ale copiilor. Femeile și copiii vin să facă concurență soților și părinților lipsiți de lucru. Care fu urmarea? Brațele de muncă fiind în abundență, salariile s'au micșorară într'un mod neașteptat; bărbații sunt siliți să-și vîndă vigoarea forțelor lor pe un preț de necrezut; femeile părăsesc casa și vatra, părăsesc ocupațiunile lor de soții și mame, pentru ca să s'angajeze la munca de atelier; copii, în fine, lasă școala și casa părintească pentru ca să între să-și tâmpească ființa în greul fabricilor. Viața familiară, basa moralității, fu zdruncinată. Bărbați, femei și copii sunt buni bucuri să capete de lucru, căci ei nu mai pot fi stăpâni pe ființa lor, ci sunt pendenți de grația celor ce s'indură a-și aplica, a-și angaja la muncă. Situațiunea materială și morală a claselor muncitoare degenează din ce în ce, căci cele două condițiuni esențiale ale progresului: independența și bunăstarea pentru sârmanii muncitori aproape numai existau.

Clasele muncitoare simțiau în destul consecințele acestei nefaste stări, dar n'aveau cutezanță a s'au mișca. Ele nici nu s'au vor mișca până nu s'au vor găsi oameni, care să le dea semnalul și să le cheme la luptă, să le ducă val-vârtej adese-ori în situațiuni de tot grele să le îndrepteze ochii cătră o lume visată și să le amărască, în felul acesta, și mai mult bucata de pâine, de care, nu arare-ori, în luptele lor erau cu desăvârșire lipsite.

Vaietele clasei muncitoare n'au aflat răsnet în inima întreprinzătorilor și capitaliștilor, au escitat însă mila și revolta multor altor bărbați de școală și de stat, cari nu hesitară a sări cât mai curînd în apărarea celor scurtați în drepturile lor. La început devisa era: lupta în contra celor îngrămădiți în bunuri și plăceri, mai târziu însă și în zilele noastre, împăcarea celor două clase sociale, clasele burghize ca să le numim așa și clasele muncitoare.

Această împăcare deveni obiect de preocupățiune generală. În serviciul acestei idei s'au angajază nu numai agitatorii socialiști, ci politicianii, bărbați de stat și de școală și în timpul mai nou, chiar și biserica creștină. Aceste toate dovedesc din prisosință importanța cea mare la care a ajuns cestiunea socială.

Toți aceia cari s'au angajat la rezolvarea acestei mari probleme — după natura mijloacelor, ce și-au ales pentru ajungerea țelului propus, se pot împărți în două mari grupe. Unii, cari au rămas pe terenul economic, căutând ca prin mijloace sociale să contrabalanseze influința capitalului; alții, din fire mai puțin răbdurii, au trăst ceștiunea pe terenul luptelor politice, făcând din ea o puternică armă de propagandă și agitație în serviciul ideilor socialiste. Acestia sunt aceia, despre cari am zis, ca au voit să răstoarne ordinea socială, că nu s'au dat înapoi de la nici unul din mijloacele permise ori ne permise de lege, dar a căror luptă s'a terminat cu un complect fiasco. De acestia ne vom ocupa mai întâi, rămânând să terminăm cu acțiunea celor ce au rămas pe teren economic, cărora timpul le-a dat și le va da multă dreptate.

Mișcările politice ale socialiștilor datează din timpuri de tot îndepărtate, dar nici odată n'au luat o formă atât de înspăimântătoare și n'au ajuns la o așa de mare însemnătate ca în decursul veacului trecut. — Revoluțiunea cea mare franceză a fost prima ocaziune binevenită de a se manifesta. În decursul marilor turburări se formează prima conjurație socialistă, așa numita «conjurație Babenf.» Ne aducem cu toți aminte, cum după-ce cumplitul Robespierre și cu el și triumviratul urcă scările eșafodului și după ce Conventul fu desființat în Octomvre 1795 intră în vigoare o nouă constituție. În sensul acestei constituțiuni puterea executivă fu încredințată unui directorat, constătător din cinci membrii. Dreptul de alege în însă eschidea de la exercitarea drepturilor politice pe cetățenii mai săraci, pe clasele muncitoare. În fața acestor stări de lucruri elementele revoluționare radicale se pun în mișcare. Conducerea o ia Babenf, care amestecă în mișcare tendințele și cerințele socialiștilor și comuniștilor. Se formă conjurația, de care am amintit. Scopul ei era să răstoarne directoratul și să introducă o constituție democratică. Conjurația fu însă descoperită în preajmă de a isbucni. Babenf¹ și soții fură condamnați la moarte.

«Conjurația Babenf» e a se considera de prima mișcare socialistă mai însemnată de caracter politic. După această întâmplare mișcările socialiste se continuă tot mai mult și cuprind teren din ce în ce mai vast. La aceasta a contribuit mult și împrejurarea că, din revoluția franceză, clasa burgheză eșind victorioasă, se desparte radical de clasele muncitoare, cari, de aci înainte sunt silite să-și apere și să-și valideze singure drepturile lor.

¹ Francisc Noël Babenf, unul din cei mai încarnați jacobini. În decursul revoluției a fost în mai multe rânduri deținut. Condamnat la moarte, s'a ucis înainte de-a fi executat.

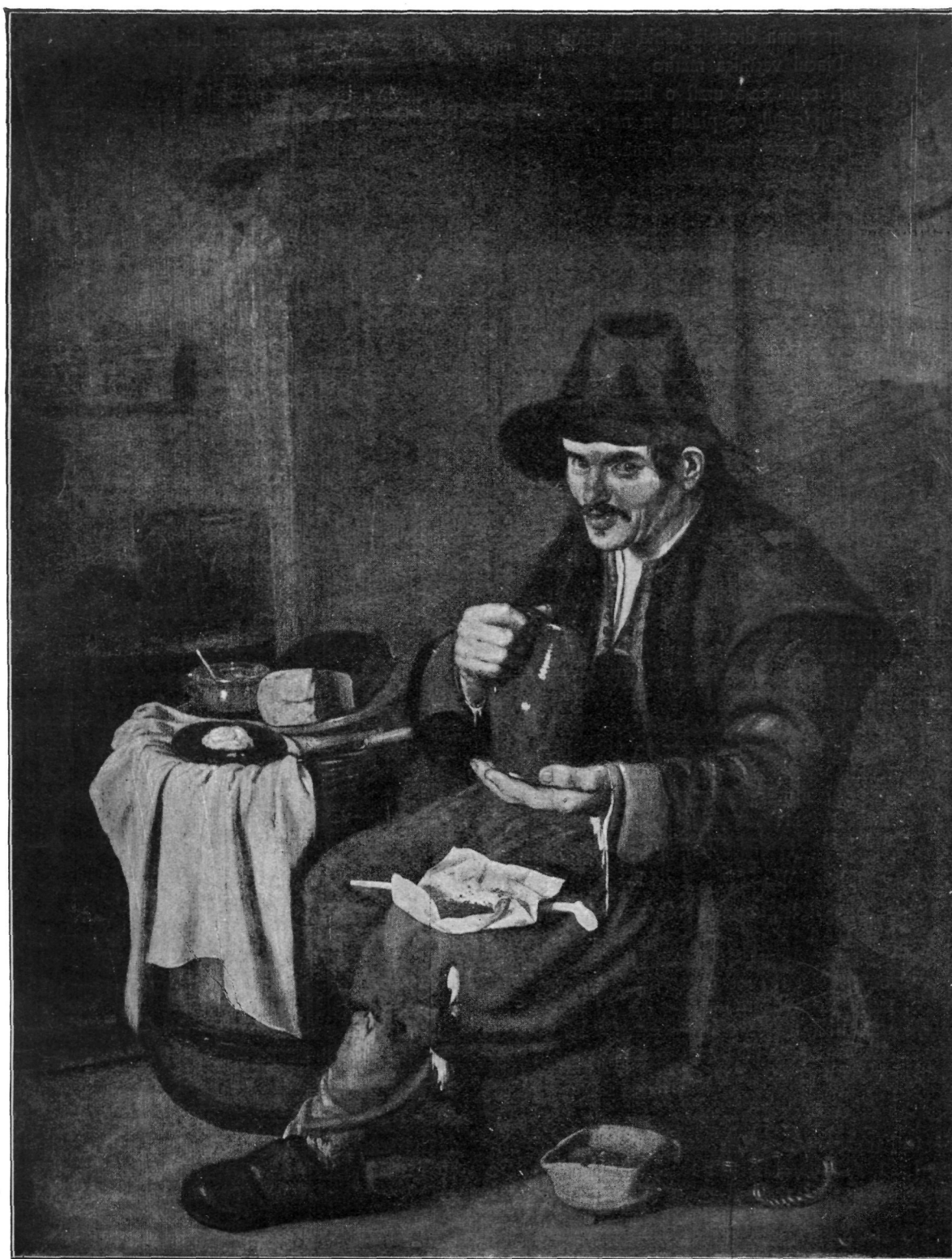
Pentru aceea totuși mișcările socialiste până la jumătatea secolului trecut nu ni se prezintă în formă independentă, ci mai totdeauna în legătură cu alte mișcări de natură politică. Multă vreme societățile cărbunarilor au fost singurul adăpost al ideilor socialiste și comuniste. Ideile republicane steteau mai aproape de realizarea visurilor conducătorilor socialiști.

Societățile secrete politice ale cărbunarilor s'au înființat mai întâi pe la începutul secolului trecut, pe timpul domniei franceze în Italia. De inițiator al lor e a se considera Capobianco. După restaurarea bourbonilor se organizează și în Franța astfel de societăți politice secrete și Parisul devine centrul noiei «charbonnerie.» Când însă după revoluțiunea din Iunie, membrii mai cu influință ai «charbonnerie»-ei se arată aplicați a sprijini noul guvern, în mijlocul lor se produce o disidență și o parte din ei alcătuiesc așa numita «charbonnerie democratique», care se puse în serviciul cauzei republicane și care în parte, se sprijinea pe ideile profesate mai înainte de Babenf. Cum însă asupra acestei carbonerii democratice opiniunea publică parisiană esersa o influință decisivă, membrii italieni repășesc și înființează «Italia jună.» — Carbonarii din 1831 încep așa perde urmele.

Revoluțiunea din Iunie încă fu bine venită pentru agitatorii socialiști. După-ce se declară focul revoluției și se constituie guvernul provizor, din care făcea parte, și marele apărător al clasei muncitoare Blanc, apărătorii muncii cerură și pretinseră desființarea totală a regatului și restaurarea republicei. Nu reușiră însă, căci știm, că lui Carol al X. îi urmează Ludovic Filip de Orleans. Republicanii nu încetară de a agita cauza lor și când elementele socialiste intrară în număr mai mare, mișcarea republicană se transformă în mișcarea socialistă.

Propoveduitorii ideilor lui Fourier și Saint-Simon știură agita cauza cu atât succes, încât proletarii, cum se numiau clasele muncitoare, apucă armele. În 5 și 6 Iunie 1832 s'au purtat lupte sângeroase pe stradele Parisului și numai forța armată a isbutit să înăbușească pe desnădăjduiții muncitori. La 1834 se făcură mișcări și lupte de stradă în Paris și Lyon o nouă răscoală pregătește Blanqui² în 1839 fanatisează vulgul, care-l urmează orbis. Șeful însă cade în mâinile guvernului, care-l condamnă la moarte. Regele însă îi preschimbă pedeapsa în temniță pe vieată. (Va urma.)

² Ludovic A. Blanqui, comunist fanatic. Viața foarte agitată. A luat parte la revoluția din Iunie. Cu mișcarea din 1839 a fost condamnat la moarte, apoi grațiat. În 1848 aleargă la Paris. E prins și condamnat la 10 ani temniță. Abia eliberat și din nou intră în închisoare de 4 ani. 1870 — vom vedea — e unul dintre comunarzi. La 1872 e din nou închis. Ca rob e ales în 1879 de deputat. Urmașii lui Blanqui formează și azi partid politic sub numirea de blanquiști.

O dușcă de vin.

SĂRBĂTOARE.

In strana dreaptă cântă 'n stihuri
 Diacul vecinică mărire
 Ți celui ce-a urzit o lume
 Din golul, ce plutia 'n neștire.
 In cercuri fumul de tămâie
 Imprejmue iconostasul.
 In liniștea din sfânta casă
 Iși tremură diacu glasul:
 „Lăudați-l că e bun și mare“...
 — Icoanele de pe părete

Tresar. — Celui din Mira Lichei
 Îi tremură albele plete.
 Cuvântă din altar preotul:
 „Voii cari ați înmulțit pământul
 „Cântați-ți lui cu glas de trâmbiță
 „Că eată, s'a plinit Cuvântul“.
 Făclile își joacă para
 In prelungiri tremurătoare.
 E sfântă ziua cea de astăzi,
 Plecați-vă la închinare!

Nicu.

JALEA PĂDURII.

— Poem în proză. —

Cum te sbuciumi și te sbați, pădure!
 Și cum suspini din adânc, vîzîndu-te pustie
 și îmbetrînită — doar vîntul îți mai șueră bat-
 jocator în față, în vreme ce tu îți clătini fruntea
 despoiată, o desnădejde!

Și de ce să te sbuciumi?

Aceleași frunze îți vor crește doar la primă-
 vară, același vînt are să-ți răcorească în curînd
 luntrea, în adieri mîngâitoare! Și paseri veni-vor
 din țeri de departe să-ți cânte de dor și de jale.

Un freamăt prelung trecu atunci de-alungul
 pădurii, un vijăit, ce vine de departe, din a-
 dîncuri.

— Ce știi tu, copile! Cum stai să măsoři
 durerea mea, cînd tu nu o cunoști? Sărmane
 frunze; ai vîzut cum au îngălbinit și cum s'au
 stîns, drăguțele. Și câte au murit departe de
 mine, suflăte de vînt, cine știe unde! Nimeni nu
 le plînge, nici nu le cântă cîntec de îngropă-
 ciune. Ce bine ar fi să mor de-odată cu ele, îm-
 brățișîndu-mi copilașii cu strîngerea din urmă...

Și să nu zici, că am să le revîd. Frunzele
 căzute odată, rămîn moarte pentru totdeauna.
 Vîntul, care mai nainte vreme le șoptea po-
 vești de dragoste, acum le spulberă în bătaie

de joc, și cei-ce se adăpostiau în o vreme sub
 umbra lor, acum le calcă în picioare. Copiii
 mei, sîrăcuți de voi, cum v'ați dus!

De primăvară, știu, o să-mi crească frunze
 iarăș, dar altele. Și cînd ar fi să mă bucur de
 podoaba lor, mă uit jos și vîd în tină podoaba
 mea de acum e anul, și mă gîndesc că și cea
 de acum o să ajungă iarăș în tină... Ce bine
 ar fi să pot înjumătăți vieța cu ele — să murim
 alături.

Dar nu e nimic statornic sub soare — n'o
 să trîesc nici eu cît veacul.

Atunci n'o să mai plîng nici n'o să mă
 mai jăluesc.

Păserelele mi-or cânta de înmormîntare,
 vîntul, sburdalnicul vînt, o să suspine și el și
 isvoarele vor plînge, în cadență molcomă de
 valuri...

Ear eu nu-ți voi auzi, rece și nepăsător voi
 dormi somnul de veci pe sînul naturii, alătura
 de frunzele moarte, copilașii mei sglobii.

Un freamăt prelung îndoia vîrfurile pădurii,
 în sbateră ramilor despoiați, ce se clătinau a
 desnădejde, auziau deslușit un plîns, năbușit-
 ce nu vrea să mai contenească plînsul Niobei.

Pribeag.

PETRU, FINUL LUI DUMNEZEU.

(Poveste din popor.)

I. P. Reteganul.

Zice că a fost ce a fost. . . . A fost odată o păreche de oameni, un bărbat și o muiere și ei n'au avut nici un copil până la bătrânețe, ear la bătrânețe le-a dat Dumnezeu un pruncuț și i-au pus numele Petru făt frumos, finul lui Dzeu. Vezi că-l botezase însuși Dzeu cu sfântul Petru, de aceea i-au pus numele Petru. Amu copilul, ca copiii până-s mici, mai plângea, se mai scâncea, ear la tată-său nu-î chiar venea la socoteală lucrul acesta, îi era greu de atâta plâns și scâncit, că nu era dedat să auză de aceea prin casa lui, că de când a fost el mic, uitase, ear el în tinerețe, cu boreasa lui nu avusese nici un copil, de aceea amu la bătrânețe-î cădea oare cumva plânsul copilului. Deci cerca fel și formă să-l ogoaie, să nu-î mai țivlească atâta în cel cap bătrân și cărunț, dar copilul, ca copiii, plângea când îl apuca plânsul, par'că-n butul bătrânului. Odată, când plângea eară copilul, n'are tată-său ce lucra, fără zice, să-l îmbune: tacî, dragul tatiî, că — dacă-î crește — țî-oiu da pe Fata din răsăritul soarelui, dela șapte babe. Și din minuta aceea de ceas copilul n'a mai plâns de felul felucului. Dar amu copilul, dragii mei și-ai lui Dzeu sfântul, creștea într'o zi ca altu în nouă, în nouă ca altu într'un an și așa s'a făcut mare și a ajuns fecior holteiu și odată zice cătră tată-său: «Noa, tată, când am fost mic, de am plâns, ai zis că de-oiu tăcea, mi-î da când voiu fi mare pe Fata din răsăritul soarelui, de la șapte babe; amu-s mare, dă-mi-o».

— «Vai dragul tatiî, cum oîu ști eu să-ți dau Fata din răsăritul soarelui dela șapte babe, când eu nici n'am visat cu ea, numai iac-așa, i-am auzit și eu de nume și am glumit atunci cu tine să te aciu.¹

— «Nu-î nimica tată, voiu aduce-o eu, dacă nu mi-o poîi da dumneata, dar fi bun spune-mî, fost-ai dumneata, cătană la husari, în tinerețele dumitale?»

— «Fost, dragul tatiî».

— «Da mai ții paloșul și calul de atunci?»

— «Dragul tatiî, palășu-î în cuîu ruginit și calul a murit de mult și i-am pus capul în par».

Bine și așa, dă-mî dumneata paloșul așa ruginit cum e, și-mî adă din par căpășina calului, să mă duc eu să aduc pe Fata din răsăritul soarelui dela șapte babe».

Tată-său, vezi bine, ca cel mai bătrân și mai cuminte, zicea să se ogoaie locului, să nu plece în ruptul capului după cum nu știu ce și nu știu unde, dar Petru făt frumos era finul lui Dzeu, nu se lăsă până-î dete tată-său paloșul

cel ruginit și capul cel de cal, apoi își luă sănătate bună dela părinți și: calea și valea!

S'a tot dus, s'a tot dus, până a ajuns la curțiile sfinteî Vineri. Sfânta Vinere nu era acasă, era la biserică și casa-î era singură, cu ușa trasă și cu mătura în ușa, cum pun muierele când ies numai până în vecini. Petru intră în-lăuntru, mătura în casă frumos, duse gozul și făcu foc și — când gândia că vine sfânta Vineri — se ascunse după casă, după ce — vezi bine — rezimă mătura în ușa, cum o aflase. Și veni sfânta Vinere dela biserică, și-î păru bine că își află casa măturată și foc bun în vatră. Numai decât a priceput că a fost cineva pe la ea, că până atunci casa și-o afla cum și-o lăsa, și foc făcea ea, de vrea să aibă foc, de unde nu — nu era făcut. Și zice sfânta Vinere: «Cine a făcut binele acesta cu mine? Că de-î hulă de pădure, să se bage mai afund în pădure, că am o cățea cu dinții de fier și măselele de oțel, și de-o slobod tot smicuri și bucățele î face; dar de-î om bun să vie încoace, că, de nu are putere, îi dau eu; de n'are vedere îi dau eu.

— Îs om bun, mătușă.

— «Atunci eși afară»!

Atunci a eșit feciorul de unde a fost ascuns, ear sfânta Vinere l'a întreat: «Ce vînturi te poartă pe aicea, pe unde nici paserea măiastră nu umblă, ne cum om pămîntean?»

Ear feciorul a răspuns așa:

«Vai mătușă, vreau să mă duc să aflu Fata din răsărit de soare dela șapte babe; nu știî dumneata încotro e?»

«Vai, dragul mătușii, eu nu știu, fără na cutea¹ asta, și de a veni vr'un necaz pe capul tîu, aruncă-o numai peste cap înapoi, dar să nu te uiți înapoi. Amu du-te la soru-mea, la sfânta Sâmbăta, că ea poate să știe unde-î fata pe care o cauți tu, că-î mai bătrână decât mine și umblă mai sus decât mine».

Amu își ia Petru făt frumos, finu lui D-zeu sănătate bună dela sfânta Vinere, îi sărută mâna și se tot duce până dă de casa sfinteî Sâmbete.

Sfânta Sâmbăta încă era la biserică, și a fost lăsat ușa tinzii trasă și mătura 'n ușa. El a intrat în lăuntru și s'a apucat a mătura prin casă, apoi a dus gozul și a făcut foc și când a gândit că vine sfânta Sâmbăta dela biserică, s'a ascuns, se nu dee numai decât de el. Intr'aceea vine sfânta Sâmbăta dela biserică și se bucură că-și află casa măturată și focul aprins în vatră, dar se miră că oare cine i-a

¹ A aciuă = a liniști, a adormi.

¹ Gresie.

făcut ei slujba asta, că până într'aceea își afla casa — cum și-o lăsa. Apoi începe: «Cine-î acela, care a făcut binele acesta cu mine, că de-î hulă de pădure să se bage mai afund în pădure, că am o căteă cu dinții de fier și cu măselele de oțel și de-o slobod tot smicuri și bucățele-l face; dar de-î om bun să vie 'n coace, că de n'are putere îi dau eu, de n'are vedere îi dau eu!»

— «Is om bun, mătușă.»

— «Atunci ești afară să te ved!»

Și a eșit Petru afară, de unde era ascuns, și sfânta Sâmbătă îl întrebă: «Ce vînturi te poartă p'aici, voinice, că p'acea nici pasere măiastră nu umblă, de cum om pămîntean?»

— «Vaî, mătușă, vreau să mă duc să aduc pe fata din răsărit de soare dela șapte babe, și nu știu încătrău să pornesc, nu m'ai ști dta învăța?»

— «Vaî, dragul mătușei, eu nu știu unde s'o poți afla, dar na peria asta, și de-î da de ceva rău, arunc'o numai peste cap și nu te uita 'napoi. Acum du-te la mama mea, la sfânta Duminecă, doară ea-ți va ști spune unde-î, pe cine cauți.»

Și a sărutat feciorul mîna sfintei Sâmbete și s'a tot dus, s'a tot dus multă lume împărăție, ca D-zeu să ne ție, că din poveste, multă și frumoasă este, multă și frumoasă să ascultați și dumneavoastră, că eu câtă biată voi ști, toată aci voi povesti; și s'a dus până la sfânta Duminecă. Dar și la sfânta Duminecă a aflat mătura 'n ușă, că ea era la biserică. Aci încă s'a pus Petru făt frumos, finul lu D-zeu și a făcut rînd bun în casă, apoi a făcut foc în vatră și s'a ascuns să nu dea sfânta Duminecă cu ochii îndată de el, când va veni dela biserică. Și când a ajuns sfânta Duminecă acasă, s'a mirat că oare cine i-a făcut ei rînd bun prin casă și foc în vatră și a zis: oare cine a făcut binele acesta cu mine, că de-î hulă de pădure, să între mai afund în pădure, că am o căteă cu dinții de fier și cu măselele de oțel și de o slobod, tot smicuri și bucățele îl face, dar de-î om bun, să vie 'n coace, că de n'are putere îi dau eu, de n'are vedere îi dau eu.

Ear feciorul, care auzia vorbele sfintei Dumineci, a răspuns din ascunzătoarea lui:

«Is om bun, mătușă,» și a venit înaintea sfintei Dumineci. Ear ea l'a întrebat:

«Ce vînturi te poartă pe aicea, voinice, că p'acea nici pasere măiastră nu umblă, necum om pămîntean?»

— «Vaî, mătușă, vreau să mă duc să-mi aduc pe fata din Răsărit de soare, dela șapte babe, și nu știu drumul; nu m'ai putea Dumneata îndrepta?»

— «O, dragul mătușii, eu calea o știu, dar eu mă tem că în zădar ți-î bate picioarele p'acolo, ce puteri ai tu, că acolo-î anevoie de mers?»

— «D'apoi, eu mă pot face ce vreau: purece, pasere, muscă, șerpe, epure»...

— Atunci e bine; na năframa asta albă și de va da vr'o răutate asupra ta, arunc'o peste cap și nu te uita înapoi; și na răsboiul (stativele) acesta, și te du p'aici în colo, că-î nimeri oblu la casa celor șapte babe. Dar să ai de grije, că din cele șapte babe, șase în toată ziua, merg la biserică, ear una rămîne acasă, de le face de amez și grijește de fată. Una din ele, care-î mai bătrână, are un ochiu mare în frunte cât un tînier și cu acela toate le vede. Și ai grije, că fata-î după cuier învălîtă într'o năframă. Tu du răsboiul și-l pune sub fereastră și apoi fă ce-î face și te ascunde bine, să nu te afle. Că ele, când vin dela biserică, ocolesc mai întăiu casa de două-orî, să vază nu-î cineva p'acolo.

Și așa a făcut Petrea, a luat dela sfânta Duminecă răsboiul care era tot de aur, cu talpe de aur, cu fușei și tîlpigi de aur, cu ciocane și cu suluri de aur, cu brăcle și cu ițe de aur, cu un cuvînt cu totul tot de aur — și a sărutat mîna sfintei Dumineci și și-a luat dela ea sănătate bună și s'a cam mai dus. Multă vreme s'o fi tot dus el până a dat de casa celor șapte babe și cum a ajuns acolo, a pus răsboiul sub fereastră și s'a ascuns între niște tufe din dosul casei. Nu mult după aceea vin și babele dela biserică și se minunează de mîndrenia cea de răsboiu și uită să dea raita pe după casă, să vadă n'au pe cine-va străin p'acolo. Să tot înhoalbe ele mult la răsboiu apoi își aduc aminte că baba cea din casă poate nu l'a văzut încă și o strigă și pe ea: haida, tu, de vezi ce ni-a dat D-zeu aici la fereastră, până am fost noi la biserică. Și-a eșit baba cea din casă și-a prins a se mira de mîndrenia de răsboiu.

Dar pîn'atunci feciorul a eșit de unde era ascuns, s'a dus în casă și-a luat de după cuier fata — care era învălîtă într'o năframă, și-a pus-o 'n sin, apoi a trîntit căpătina de cal jos, și s'a făcut din ea un cal frumos, frumos, și s'a repezit în spatele calului, și... calea și valea băiate!

Babele tot sta și prohodia răsboiul cel de aur, dar într'un târziu își aduc aminte că fata lor încă nu l'a văzut, deci merg s'o aducă și pe ea să-l vadă. Adecă după cuier — locul gol. Acum hai pe căutate, baba, vedu-vă șparlă, să vă ved! O caută 'n sus, o caută 'n jos, o caută 'n dreapta, o caută 'n stînga — nu-î și nu-î! Atunci zice hăranca cea mai bătrână: Tu, răsboiul ăsta ne-a dus fata, haidați după ea!

— Hai! Dar unde? In cotro?

— Bine ziceți!

Și se uită baba cu ochiul ei cel cât tăierul într'o parte, și se uită într'altă parte, pîn'

odată bate 'n palme și zice: hai, suratelor, haidați după mine, că-i pierd din vedere.

Și se iau cele șapte babe tot într'un suflet, de gândia că-s căprioare, nu babe, așa călcau peste văi și dealuri, de-a dreptul, nu mai umblau bătând drumul, că drumu-i cu cotituri, ear lor le era să nu scape pe tineri din vedere. Mergeau ele și celelalte babe, cum mergeau, dar mergea baba cea cu ochine cât tănierul, de colb, colb, îi eșia din călcăie; toată lumea o vedea c'o falcă 'n cer cu alta în pământ, cu una stele măturând, cu ceialaltă pământul arând. Și fugeau și tinerii călare pe calul lor, de fuge un om pe lume, dar odată simțesc că-i arde ceva în spate.

Atunci Petrea făt frumos, finul lui Dumnezeu, aruncă cutea peste cap și eată, dragii mei și-ai lui D-zeu sfântul, că se face din cute un munte de peatră nalt până în cer și lung dela un capăt de lume până la celalalt.

Dau babele să urce pe munte în sus, dar lunecau și cădeau jos, că era luciul ca ghiața, dau se meargă până la capetul lui, dar unde-i e capetul? Să pun dară a roade la munte, cum rod șoarecii la caș, și-și fac un drum de putea trece în voia cea bună un car cu șese boi încărcat de fân. Și hai după tineri! Du-te, du-te, până-i mai ajunge. Atunci, când simți Petrea că-l arde ceva în spate, aruncă peria peste cap și se făcu, drăguț Doamne, din perie o pădure mare și deasă, naltă și groasă, de era până în naltul cerului și lată dela un capăt de lume până la celalalt. Când ajung babele la pădure, nu mai umblă ocolind, că vedeau ele că înzădar le-ar fi munca, ci se apucă a roade la pădure, de-și făcură o cale cât putea trece în voia cea bună un car cu șese boi încărcat cu paie. Și hai după tineri! Du-te, du-te! Când era p'aci p'aci să-i ajungă, aruncă Petrea năframa peste cap și se făcu din ea un tău (lac) mare-mare, lat și lung cât vedea cu doi ochi și afund, ca o Dunăre, și tăul era de lapte dulce, ear țermurii lui erau de pêsat. Ajung babele la tâu — dar cum să-l treacă? De-a înnotul — nu era nici un modru, că prea era lat din seamă afară; să-l ocolească — nu puteau, decî se pun să-l soarbă. Și se pun babele a mânca din țermure și a bea din lapte până l'au mai secat; dar când gândia că-i mai secat — au și plesnit tos-șapte odată, și de acolo nu s'au mai sculat veci-pururea veciniă.

Acum erau tinerii scăpați de babe. S'au dus dară tinerii mai încet și mai cu ticneală până au ajuns la fântâna lui Iordan. Acolo au

oprit calul în loc și s'au dat jos, au lăsat și calul să pască o leacă și a scos de după curea năframa cea împăturată, ce o luase dela cele șapte babe de după cuier, se vadă ce-i în ea? Adecă cum o despătură, sări din ea ceva și se dete peste cap și înaintea lui se ivi o fată, cea mai frumoasă ce putea să și-o gândească cineva; era fata dela Răsărit de soare, dela șapte babe. El de bucurie se aruncă la ea, o strîngea în brațe, o sărută, de gândeai că să o mănca, de dragă, ce era.

Dar atunci un câne de smeu ni-le vede și țin acii!

— «Noroc bun, Petre!»

— «Noroc să ai!»

— Dar de unde ai tu nevasta asta frumoasă, că asta-i a mea?

— «Cum să fie a ta, că doară eu mi-am câștigat-o, numai unul D-zeu mă știe cu câtă trudă, și cu cât necaz?!»

— «Cred, dar asta-i a mea!»

Mult ne-am căsnit doisprezece frați s'o putem scoate dela cele șapte babe, dar n'am putut acum ved că mi-ai scos-o tu. Pentru binele ce mi-ai făcut, ai dela mine iertare de trei ori... Și când a gătat smeuul de zis vorbele aceste: sbrrr! prinde pe fată de subsuori și se înalță cu ea în slavă, și atâta-l mai vede Petrea. Acum el rămâne necăjit și supêrat la fântâna lui Iordan, cu capu în palme și plângând ca un copil mic. Până mâni la prânzul cel bun a stat el aci, nici a dormit, nici a mâncat, nici a beut, numai a tot plâns.

Când a fost mâni la prânzul cel bun, numai vede pe drăguța lui că vine la fântână după apă, cu două vase. Bucuria lui Petre! Numai decăt o ia în brațe și se aruncă cu ea pe cal și hai la drum!

Dar calul smeuului îi vede și rânchiază odată, de tremură curțile smeuilor. Atunci smeuul iasă la el și zice: dar ce-i, drag căluțul meu, de rânchezi tu așa tare?

— Dar cum să nu rânchez, când pe dragă stăpâna noastră o duce Petrea făt frumos, finul lui Dumnezeu?

— Pot mânca un țipău de pită și bea o cupă de vin?

— Poți!

Și a mâncat smeu un țipău de pită și a beut o cupă de vin și s'a suit pe cal și cât ai numera trei, a ajuns pe Petrea și i-a luat nevasta și i-a zis: Ai noroc, Petre, cu ce ai, că și-am făgăduit că te iert până de trei ori, că altcum praf și cenușă te-aș face aci pe loc!

(Va urma.)

DOINE ȘI CHIUITURÎ.

Culese de Emil V. Degan.

Haï mîndro cu vașile
Pă coasta cu fragile
Ba-îo nu, c'am fost odată
Ș'am ven'it tătă mușcată
D'o vrut mama să mă bată
C'o jord'îșă d'e mătasă,
Să mă 'nvețe lucru 'n casă
C'o jord'îșă d'e trifoi,
Să mă 'nvețe la război.
La război la Mărculeșci
Bat'e vîntu pă fereșci
Și pin îșă și pin spată
Merge îapa 'mped'ecată.
(Auzită dela Carolina Covaciu, jună. Veșel)

Cîntă puîu cucului
În clombele¹ gorunului
D'ășa cîntă d'e frumos
Frunza 'n codru pică gios

¹ creangă.

D'ășa cîntă d'e cu jele
Frunza 'n codru tătă pîere.
— Carolina Covaciu, jună. Veșel. —

Spun'e-m mie puî d'e cuc
Pă cari cale să mă duc?
Pă calea d'e su (b) păduri
Nu mai trăbuie țidulî,
Că țidulă-î gura me (a)
Că m'oî trăgăna cu îe (a)
— Carolina Covaciu, jună. Veșel. —

Haï mîndro la cunun'ie
Pină-î verd'e frunza-'n viie.
Dacă frunza s'o usca
Popa nu n'î-o cununa.
— Carolina Covaciu, jună. Veșel. —

Nu țî-o fost mamă bănat¹
Cin (d) pă min'î m'ai măritat
Colo 'n sus pă valea mare
Dup'un voin'ic, gazdă mare?

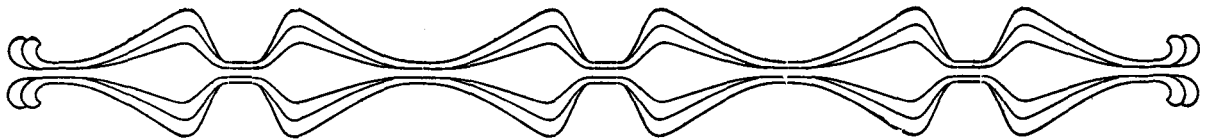
¹ supărare.

S'e haznă¹ d'e găzdășag
Dacă nu trăiesc cu drag?
— Vergilia Datcă, jună. Veșel. —

Mîndro pentru Dumn'eata
Mă topesc ca cin'epa.
Mîndro pentru doru tău
Mă topesc ca inu 'n tău
— Romulus Popa, june. Veșel. —

În grăd'ina lu Ioan
Tăt'e păsările dorm
Numa una n'are somn
Și zbuară d'in cleangă 'n cleangă²
Și strigă Ioan'e dragă
Îeșî afară din ușcoală³
Că tășî fis'iorîi să 'nsoară
Și fet'ile să mărită
Tu rămîni cu gura friptă.
— Fevronia Ștaer, jună. Veșel. —

¹ folos.
² creangă.
³ școală.

CRONICĂ.

Carneval. A venit și pe aici capriciosul prinț al nimicurilor trandafirii, eroul luptelor de confetti. Și-a început vînătoarea de panglici albastre alunecând în fluturări elastice pe parchetul lustruit, ori pitulat în umbra palmierilor din budoire...

L'am întîlnit pe drum.

L'am prins de braț — : Dragă Carneval, vino cu mine, fi drăguț de ce nu vii la toți? Să vezi unde te duc eu, n'ai mai fost nici odată!

Carneval mă privea rizetor.

Unde vreî să mă duci, muritor trist? Nu vezi că-ți lipsesc nasturii de la palton? Nu țî-e frig? — Și zîmbea Carneval — : Unde vreî să mă duci?

Dragă Carneval — la redacție! El m'a nețezit ușurel pe bărbie — și rîdea Carneval: Unde? La redacție? Ce să fac eu acolo? Nu pot amice dragă! M'aș umplea de praf pe ghețe, — mi-ar fi frig, voi n'aveți foc... Ce să

fac la voi?... Și rîdea minune mare — Carneval, — fredona o arie de operetă. — Nu viu la voi dragă, nu... adio!

Mi-a aruncat un pumn de confetti în față, am simțit că-mi fură ceva din buzunarul paltonului și-a dispărut Carneval.

Când m'am desmeticit, caut în buzunar — când colo știți ce-mi furase?

Erau câteva versuri sosite la redacție...

Îți mulțămesc dragă Carneval, îți mulțămesc!...

* * *

Femea și familia. Cu începere de prima Februarie apare în *Sibiul* cu acest nume o nouă revistă literară, sub direcția dlor S. Moldovan și I. E. Prodan. Dorim din inimă succes tovarășei noastre, — să fie îmbrătoșată de publicul nostru cu dragostea cuvenită și cu căldură (deși termometrul jertfelnicului nostru național a scăzut adînc sub zero.) Salutăm cu dragoste noua revistă!

* * *

Un fleac ori mai mult? In Budapesta a vĕzut lumină de curând o nouă foaie tipărită într'o pocită limbă românească, scoasă după cum se zice de «partidul social-democrat din Budapesta». Egida acestei gazete, ce se cheamă «Voința Poporului» ne dispensează de comentariu. Bietul popor, câte sĕcături îi bat la poartă și-i cer de mâncare! Inteligența noastră să ferească păturile poporului de apucăturile acestei asociații de Jidani!

* * *

Faur și cetățenii palestrelor. Faur a restabilit pacea între bătrâna Alma și norodul care nu poate suferi formele seci și legate, de unde e isgonită libertatea, de care e atât de conștiu poporul de copii rĕsvrătelnici ai bătrânei mame. Mica revoluție e sfișită; n'auzi nici strigăte, nici protestări contra «scandalului nemai pomenit», nici apelații cari trâmbiță eticheta «veacul al 20-lea, domnule», «sparge ușa domnule colega, n'o cruța»; nici vaele gloatei dornice de învățatură (?): «pentru Dumnezeu, domnilor, mi-ați turtit jobenul nou-nouț, — al dracului să fie cine-o mai veni aci până la testare». Acum nime nu mai sgițâie cu putere zăbrelele, cari apără ușa de furia norodului dornic de carte. Acum e pace. Coridoarele sunt liniștite și încăpătoare, câte-un filozopter urcă cu mare viteză treptele... Azi, excepțional a cam întârziat urmașul lui Plato! Ba mai întâlnești câte-un cunoscut, care strătaie grabnic drumul ce te duce la moșu Rector.

— Unde bre, așa ca fulgeru?

— Servus, în grabă nici nu te-am observat... mă duc să vĕd ce naiba-i cu înscrierea mea... am fost acasă și n'am știut nimic de ordinațiunea asta nouă... creșterii i-am avut, dar de... știți tu... o să-i spuți moșului, că-s orfan și sĕrac... dacă s'o face cu draci moșu... trebuie să bat drotu, până-o fi ca să se introducă și la noi Marconigraful.

ILUSTRĂȚIILE NOASTRE.

După seceriș. Tabloul cunoscutului pictor I. Bencur. Din întreaga lucrare artistică transpiră liniștita vieață dela țară. Beati qui procul negotiis!

O dușcă de vin. Ilustrația e copiată de pe originalul expus în galeria de tablouri a statului. E bine redată situația fericită a proletarului, care a ajuns să aibă și el praznic.

POSTA REDACȚIEI.

M. Ch. în Cl. — Poesia D-tale »Luptă contra alcoolului« — adresată »Tinerimea române« — nu «întră în cadrul programului revistei Luceafĕrul», prin urmare nu se poate publica. Observăm, că ori-ce product din sfera *artei* — și îndeosebi a poeziei — nu poate întruni condițiunile necesare îndată-ce urmărește o *șintă practică, utilitară*. După-cum în biserică nu e

cu cuviință a gândi la lucruri profane, astfel și în timpul poeziei numai sentimente și idei purificate de tendințe «usuale» au intrare.

Impotriva «alcoolismului» e greu a cuvĕnta în *poesie*; s'ar putea face *poate*, într'o formă glumeață de anecdotă bună-oară, — cu menirea de-a fi cetită exclusiv de *popor*, cât pentru »*Tinerimea Română*«, ea are după părerea noastră deocamdată alte «părți slabe» cu mult mai ardente, decât »diavolul alcoolismului«.

De altfel și metrul, limba, forma întregă sunt greșite; cuvinte ca: *exact*, *timp suprem*, *separă*, *miseră*, nu sunt pentru poezie.

A. † a. Versurile «Ei» și «La horă», nu sunt slabe — forma e chiar bunișoară, decât *motivul* lor e prea palid, prea șters. Cearcă a scrie *pastele*, copiii din natură etc., și te mucește a slăbi cu timpul cultivarea genului erotic. Sunt și alte sentimente mai profunde, cari nici nu reclamă acea fineță extraordinară, necesară versurilor «de dragoste». De altfel înainte! Cetește mult, mult... scrie și mai trimite din când în când!

P. G. Lugoș. Impotriva »*emigrărilor din timpul prezente, ce se îndreaptă dintr'o Europă într'o Americă*«. te rugăm să te rĕsvrătești pe altă cale. Poesia nu e chemată a împlini această »datorință sentimentală« — cum zici d-ta. Dacă tocmai voești din cele trei strofe dăm prima:

Vrei să plec...

— d'amor. —

Vrei să plec...

Să mergi în țeri străine

Ca să-ți afii un *amant*

Mai bun decât mine.

— — — — —

Totodată cu durere te încunoștiințăm, că nu s'a găsit nici un »universitar binevoitor care se înzestreze poezia cu melodie«.

Relu. Poesia »*Ciobanul*« nu spune destul, ideea că »un cioban scos din *minte*« — e prea comună. Te rugăm trimite altele, să putem alege, d-ta mânuiești destul de bine versul.

Nicu. Poesia »*Sĕrbătoare*« se publică cu unele înlocuirii de cuvinte. Genul acestor poezii merită să-l cultivăm cât mai mult!

REDACȚIA:

STRADA ZÖLDFÄ 11. III. 23.

ADMINISTRAȚIA:

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

A P A R E:

În 1 și 15^a a fiecărei luni, după stii nou.

Prețul unui exemplar 40 bani.

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate de an 5 cor.

Pentru străinătate 1 an 15 franci

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURĂ.

Editor:

AUREL PAUL BĂNUȚIU.

Red.-resp.:

OCTAVIAN GOGĂ.

Tipografia Poporul Român

BUDAPESTA

Str. Vörösmarty Nr. 60/a

execută tot felul de lucrări în cel mai modern stil și cu prețuri convenabile. ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Tipografia e asortată cu litere: românești, ungurești, germane, slovacăști, boeme și polone. ○

==== Foaia ====

„POPORUL ROMÂN”

apare odată pe săptămână. Prețul abonamentului 4 cor. la an. E cea mai bună foaie pentru popor.

Redacția și administrația:

Budapesta, Strada Vörösmarty 60/a.

Cel mai frumos și cel mai ieftin calendar e

Calendarul Poporului Român.

Să estinde pe 208 pagini, cu 72 ilustrațiuni.

Prețul 40 fileri.

100 cărți de vizită

în cutie elegantă, modele nouă, costă numai

1 coroană 80 fileri

la Tipografia Poporului Român.

Biblioteca „Poporului Român”.

Au apărut 5 numeră. Prețul unui esempl. 20 fileri. — Publică tot felul de scrieri pentru popor. — La fiecare număr e alăturat un suplement.

Biblioteca teatrală a „Poporului Român”

A apărut nrul 1: „Dragoste copilărească” de C. Murai. Localisată de Dr. Iosif Siegescu. — Prețul 30 bani.

Caete și propise

pentru școlari, lucrate în stil românesc, cuprinzând fotografia și biografia lui 1. Andreiu Baron de Șaguna; 2. Emanuil Gozdu și 3. Al. Roman.

100 bucăți 1 coroană 60 fileri.

Cărți apărute în tipografia „Poporul Român”:

1. «Ochtoih Bogat» de G. Cătană, inv. Prețul 2, 3, 4, 5 și 6 coroane. Plus porto 20 fileri.
2. Meteor, roman de V. E. Moldovan. Prețul 1 cor. — Plus 10 fil porto.